

MAISHIY TEXNIKA ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA XAVFLI OMILLARNI ANIQLASH VA TEXNIKA XAVFSIZLIGI BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Salimova Hadyabonu Savlat qizi

TDTU, HFX kafedra magistri

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19939941>

Annotatsiya: Ushbu maqolada maishiy texnika ishlab chiqarish korxonalarida xavfli va zararli omillarni aniqlash, ularni baholash hamda texnika xavfsizligini boshqarish tizimini takomillashtirish masalalari kompleks tarzda yoritiladi. Ishlab chiqarishga qo'yiladigan zamonaviy talablar va maishiy texnika turlarining o'ziga xos jihatlari ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: maishiy texnika, ishlab chiqarish, xavfli omillar, zararli omillar, texnika xavfsizligi, boshqaruv tizimi, risklarni baholash, mehnat muhofazasi.

Abstract This article comprehensively covers the issues of identifying hazardous and harmful factors, their assessment, and improving the technical safety management system in household appliance manufacturing enterprises. Modern requirements for production and the specific features of household appliances are analyzed on a scientific basis.

Keywords: household appliances, production, hazardous factors, harmful factors, technical safety, management system, risk assessment, labor protection.

Аннотация. В данной статье всесторонне рассматриваются вопросы выявления опасных и вредных факторов, их оценки и совершенствования системы управления технической безопасностью на предприятиях по производству бытовой техники. На научной основе анализируются современные требования к производству и специфика бытовой техники.

Ключевые слова: бытовая техника, производство, опасные факторы, вредные факторы, техническая безопасность, система управления, оценка рисков, защита труда.

Kirish Zamonaviy sanoat taraqqiyoti sharoitida maishiy texnika ishlab chiqarish korxonalarini iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biri sifatida shakllanmoqda. Ushbu sohaning rivojlanishi aholining turmush darajasi va texnologik qulayliklarga bo'lgan ehtiyojining ortishi bilan bevosita bog'liqdir. Shu bilan birga, ishlab chiqarish jarayonlarining murakkablashuvi va texnologiyalarning keng joriy etilishi turli xil xavfli omillarni yuzaga keltiradi. Mazkur holat esa mehnat xavfsizligi va sanoat xavfsizligini ta'minlash masalalarini yanada dolzarb qiladi.

Ishlab chiqarishga qo'yiladigan talablar Maishiy texnika ishlab chiqarish korxonalarida samarali faoliyatni tashkil etish uchun texnologik, gigiyenik, mehnat muhofazasi va ekologik talablar majmuasi bajarilishi zarur hisoblanadi. Texnologik jihatdan ishlab chiqarish jarayonlari zamonaviy, avtomatlashtirilgan va energiya samarador bo'lishi lozim, chunki bu nafaqat mahsulot sifatini oshiradi, balki inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni kamaytiradi. Gigiyenik talablar doirasida ish joylarida havo muhitining tozaligi, shamollatish tizimlarining samaradorligi hamda yoritish darajasi belgilangan me'yorlarga mos bo'lishi talab etiladi. Mehnat muhofazasi nuqtai nazaridan xodimlarni muntazam o'qitish, ularni shaxsiy himoya vositalari bilan ta'minlash va xavfsizlik bo'yicha yo'riqnomalarni ishlab chiqish muhim hisoblanadi. Ekologik talablar esa ishlab chiqarish chiqindilarini kamaytirish, zararli moddalarning tashqi muhitga ta'sirini cheklash va resurslardan oqilona foydalanishni nazarda tutadi.

Maishiy texnika turlari va ularning xususiyatlari Maishiy texnika ishlab chiqarish keng qamrovli bo'lib, mahsulotlar funksional vazifasiga ko'ra turli guruhlariga ajratiladi. Oshxona texnikalari qatoriga kiruvchi muzlatkichlar, plitalar va mikroto'liqinli pechlar yuqori harorat va elektr energiyasi bilan ishlashi sababli xavf darajasi yuqori bo'lgan qurilmalar sirasiga kiradi. Kir yuvish va tozalash texnikalari esa suv va elektr energiyasining birgalikda qo'llanishi bilan tavsiflanadi va bu ularning xavfsizlik darajasiga alohida e'tibor qaratishni talab qiladi. Iqlim texnikalari, jumladan konditsionerlar va isitish qurilmalari, bosim ostida ishlovchi tizimlar va sovituvchi moddalar bilan bog'liq bo'lib, ularda texnik nosozliklar jiddiy xavflarga olib kelishi mumkin. Kichik maishiy texnikalar nisbatan sodda tuzilishga ega bo'lsa-da, noto'g'ri foydalanilganda elektr va issiqlik bilan bog'liq xavflarni yuzaga keltiradi. So'nggi yillarda keng tarqalayotgan aqlli texnikalar esa dasturiy ta'minotga bog'liqligi sababli kiberxavfsizlik bilan bog'liq yangi turdagi xavflarni keltirib chiqarmoqda.

Xavfli va zararli omillarni aniqlash Ishlab chiqarish jarayonlarida yuzaga keladigan xavfli omillarni aniqlash tizimli yondashuvni talab etadi. Mexanik shikastlanish xavfi harakatlanuvchi mexanizmlar bilan bog'liq bo'lsa, elektr toki bilan zararlanish xavfi noto'g'ri izolyatsiya yoki texnik nosozliklar natijasida yuzaga keladi. Kimyoviy omillar ishlab chiqarishda qo'llaniladigan bo'yoqlar, erituvchilar va boshqa moddalar bilan bog'liq bo'lib, ular inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shovqin va vibratsiya esa uzoq muddat ta'sir etganda kasbiy kasalliklarni keltirib chiqaradi. Ushbu omillarni aniqlashda monitoring tizimlari, texnik audit, statistik tahlil va risk baholash usullaridan foydalanish samarali hisoblanadi.

Texnika xavfsizligini boshqarish tizimini takomillashtirish Texnika xavfsizligini boshqarish tizimini takomillashtirish zamonaviy innovatsion yondashuvlarni qo'llashni talab etadi. Raqamli texnologiyalar yordamida ishlab chiqarish jarayonlarini real vaqt rejimida monitoring qilish imkoniyati xavflarni erta aniqlashga xizmat qiladi. Sun'iy intellekt asosida risklarni prognozlash esa ehtimoliy nosozliklarni oldindan aniqlash va ularning oldini olish imkonini beradi. Xodimlar uchun tashkil etiladigan treninglar va simulyatsion mashg'ulotlar xavfsizlik madaniyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimlarini joriy etish ishlab chiqarish xavfsizligini yangi bosqichga olib chiqadi.

Xulosa Maishiy texnika ishlab chiqarish korxonalarida xavfli omillarni aniqlash va ularni samarali boshqarish sanoat xavfsizligini ta'minlashning asosiy sharti hisoblanadi. Ishlab chiqarishga qo'yiladigan talablarni to'liq bajarish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va boshqaruv tizimini takomillashtirish orqali baxtsiz hodisalar sonini kamaytirish hamda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. Toshkent, 2023.
2. "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. Toshkent, 2016.
3. ISO 45001:2018. Occupational health and safety management systems - Requirements with guidance for use.
4. ISO 9001:2015. Quality management systems — Requirements.
5. GOST 12.0.003-2015. Mehnat xavfsizligi standartlari tizimi. Xavfli va zararli ishlab

chiqarish omillari tasnifi.

6. Karimov I.A. Sanoat xavfsizligi asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti, 2020.
7. Rasulov A.R. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi. Toshkent: O'qituvchi, 2019.
8. Abduraxmonov Q.X. Sanoat korxonalarida xavfsizlikni boshqarish. Toshkent, 2021.
9. International Labour Organization (ILO). Occupational Safety and Health Management Systems. Geneva, 2019.
10. Goetsch D.L. Occupational Safety and Health for Technologists, Engineers, and Managers. Pearson, 2020.
11. Manuele F.A. Advanced Safety Management: Focusing on Z10 and Serious Injury Prevention. Wiley, 2018.
12. Hammer W., Price D. Occupational Safety Management and Engineering. Pearson, 2017.
13. OHSAS 18001:2007. Occupational Health and Safety Management Systems.
14. European Agency for Safety and Health at Work. Risk Assessment Guidelines. Brussels, 2020.
15. Ziyonet elektron ta'lim resurslari. www.ziyonet.uz (<http://www.ziyonet.uz/>)